

KEMPELEEN KUNTA

TAAJAMAN OSAYLEISKAAVA 2040

Kirkonseudun-Pirilän-Savikorven ja Hakamaan-Ristisuon-Väärälänperän, sekä Kuivalanperän osa-alueet

LUONTOSelvitys

AIRIX Ympäristö Oy
PL 669
20701 TURKU
Puhelin 010 241 4400

www.fmcgroup.fi

Toimistot: Turku, Oulu,
Tampere ja Helsinki

Työ: E23994.10

Turku ja Oulu 4.11.2013

Part of
SWECO

AIRIX Ympäristö
FMC GROUP

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
2.	TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS	1
3.	TUTKIMUSMENETELMÄT	2
4.	ELINYMPÄRISTÖT JA KASVILLISUUS.....	2
5.	MUUT LAJIT	5
6.	JOHTOPÄÄTÖKSET JA MAANKÄYTTÖSUOSITUKSET.....	6
7.	LÄHTEET	7

LIITTEET:

Liitekartta 1 Arvokkaat elinympäristöt ja kohteet

Liitekartta 2 Kirkonseudun-Pirilän-Savikorven, Hakamaan-Ristisuon-Väärälänperän, sekä Kuivalanperän osa-alueet, joihin luontoselvitys kohdistuu

KEMPELEEN KUNTA

LUONTOSelvitys

Taajaman osayleiskaavan 2040 laatimista varten

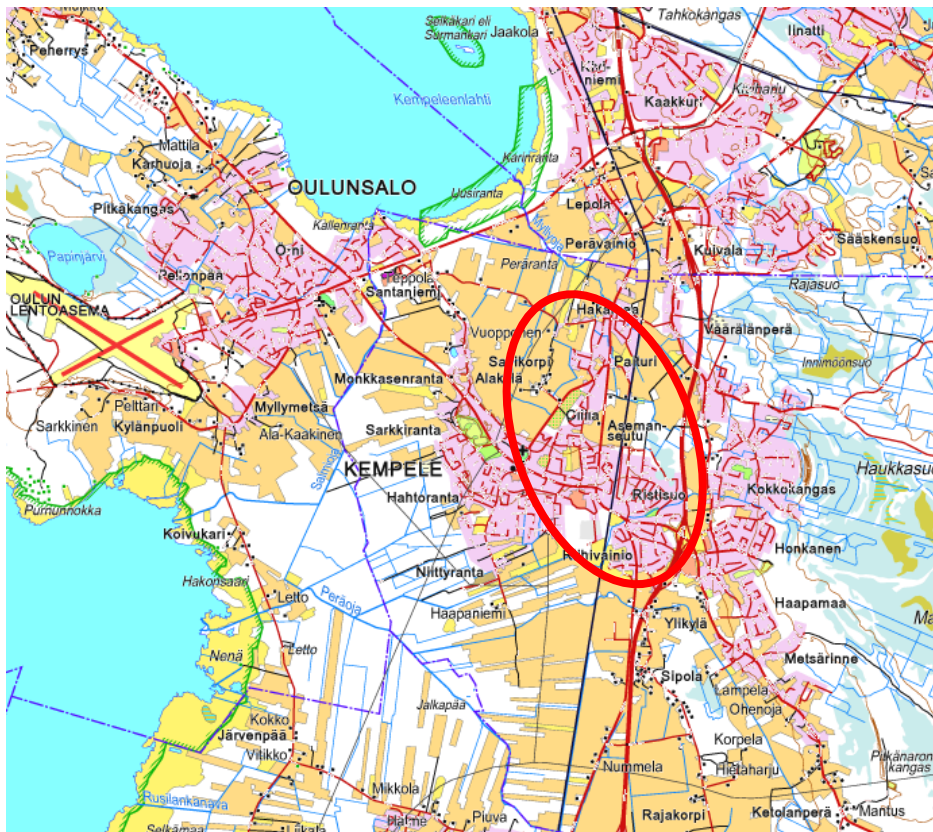
1. JOHDANTO

Luontoselvitys on laadittu strategisluonteisen Kempeleen Taajaman osayleiskaavan 2040 laatimista ja Savikorven mahdollista asemakaavoittamista varten. Alueella ovat voimassa Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava ja Oulun seudun yleiskaava, joka on korvannut vanhan Taajaman yleiskaavan. Taajaman osayleiskaava 2040 ulottuu myös voimassa oleville Väärälänperän, Linnakankaan ja Sipola-Rajakorpi osayleiskaavojen alueille. Maakuntakaavan uudistaminen on vireillä.

Työ on sisältänyt maastoinventointeja kesällä 2013. Maastoinventointi koski kasvillisuutta, luontotyyppejä ja elinympäristöjä. Luontoselvityksen on laatinut FM, AMK luontokartoittaja Heini Lies-Niittymäki.

2. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS

Luontoselvitys kohdistettiin kolmelle eri osa-alueelle, joille merkittävimmät maankäytön muutokset kohdistuvat. Osa-alueet on rajattu erillisessä **Liitekartassa 2**. Kirkonseudun-Pirilän-Savikorven selvitysalue on kooltaan noin 143 ha, Hakamaan-Ristisuon-Väärälänperän alue noin 220 ha ja Kuivalanperän alue noin 52 ha. Luontoselvityksen maastotöissä huomioidun alueen yhteispinta-ala on näin ollen noin 415 ha. Luontoselvitys-alueesta on rajattu pois asemakaavoitettuja alueita. Keskustan eteläpuolella sijaitsevan Ol-lakan alueen eteläosaan on vv. 2011-12 laadittu luontoselvitys vireillä olevaan asemakaavatyöhön liittyen.

Kartta 1. Luontoselvitysalueen sijoittuminen.

Suunnittelualueet koostuvat kangasmetsistä, lehtolaikusta, peltoalueista sekä ojitetuista korvista ja suolaikuista. Lisäksi alueella on asutusta ja teollisuusalueita sekä mm. Puutarhaoppilaitos, Oulun seudun ammattiopisto, vanha leirintäalue ja huoltoasema-alue.

Metsälakikohteista alueilta löytyi lehtolaikku ja avosuo. Lisäksi Puutarhaoppilaitoksen pihapiiristä on vuonna 2000 löydetty Hertta-tietokannan mukaan uhanalaisluokituksessa silmäläpidettävä sammakonleinikki *Ranunculus reptabundus*.

Lähin suojelualue (Natura-alue) sijaitsee noin 1,4 km:n päässä suunnittelualueen rajalta Kuivalanperältä luoteeseen. Kempeleenlahden ranta kuuluu Natura -2000 alueisiin (FI1103000) ja lisäksi valtakunnalliseen lintuvesiensuojeluohjelmaan. Alueella on yksityismaiden luonnonsuojelualue pinta-alaltaan 160 hehtaaria. Kohteen suojelu toteutetaan lakisääteisenä luonnonsuojelualueena.

Erillisessä Ollakan asemakaavatyötä varten laaditussa luontoselvityksessä on mainittu yksi perinnebiotooppi (1 ha), jonka luontoarvojen on kuitenkin myöhemmin arvioitu olevan niin vähäisiä, että kohteen säilyttämiselle ei ole riittäviä perusteita.

3. TUTKIMUSMENETELMÄT

Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitykset on tehty maastossa 28.6.2013 ja 7.9.2013. Maastoinventointien lisäksi luontoselvitykseen hankittiin lajien havaintotietoja ELY-keskuksen uhanalaistietokannasta. Alueet on käyty kattavasti läpi osayleiskaavan vaatimalla tarkkuudella.

4. ELINYMPÄRISTÖT JA KASVILLISUUS

Osayleiskaavoituksen kannalta tärkeitä elinympäristöjä etsittiin kaikista kolmesta osayleiskaava-alueesta. Kuivalanperän ja Kirkonseutu–Pirilä–Savikorven osa-alueilta ei löytynyt luonnonsuojelu-, metsä- tai vesilakikohteita. Pirilän alueella aiemmin vuonna 2000 löydetty sammakonleinikki todettiin todennäköisesti hävinneeksi. Hakamaa–Ristisuo–Väärälänperän osa-alueelta löytyi kaksi metsälakikohdetta.

Arvokkaat elinympäristöt ja kohteet on kuvattu **Liitekartalla 1** ja raportoitu alla.

KOHDE 1 **Väärälänperä**

Metsälakikohde (rehevät lehdot)

Hakamaa–Ristisuo–Väärälänperän osa-alueella Väärälänperän lounaisosassa on rehevä lehtolaikku, joka kuuluu metsälakikohteisiin. Lehto on tyypiltään lähinnä GOMaT (metsäkurjenpolvi-käenkaali-oravanmarjatyyppejä, joka vastaa Etelä-Suomen OMaT (käenkaali-oravanmarjatyyppejä). Käenkaali saattaa vain usein puuttua GOMaT-lehdoista.

Lehdon (n. 0,3 ha) puusto koostuu koivusta, raidasta, pihlajasta ja paikoin nuorista kuusista. Pensaskerrokseen kuuluvat lehtopensaista pohjanpunaherukka ja tuomi, joka paikoin kasvaa myös puumaisena.

Kenttäkerrokseen kuuluvat mm. oravanmarja, lehtovirmajuuri, metsäkurjenpolvi, isotalvikki, nuokkotalvikki, kultapiisku, metsäalvejuuri, metsäimare ja metsätähti.

Kuva 1. Väärälänperän lehdossa kasvaa lehtopensaista mm. pohjanpunaherukkaa ja kenttakerroksen lajistossa mm. lehtovirmajuurta ja isotalvikkia.

KOHDE 2

Ristisuo

Metsälakikohde (vähäpuustoiset suot)

Metsän reunustamat pienialaiset luonnontilaiset suot lisäävät suuresti metsäluonnon maisemallista vaihtelua ja luonnon monimuotoisuutta, etenkin kun niissä on pienikin vesiesiintymä (Meriluoto ym. 2002). Ristisuon luoteispuolella on tyypillinen metsälakikohde, jonka eteläosassa on pienialainen avovesiesiintymä. Avosuo on kooltaan noin 1,5 ha. Suon reunoilla kasvaa harvakseltaan kituliaita mäntyjä. Kenttäkerroksessa kasvaa mm. karpalo, hilla, pallosara, viiltosara, vaivero, juolukka, suopursu sekä rahkasammalia.

Kuva 2. Vähäpuustoinen suo Ristisuolla kuuluu metsälakikohteisiin. Suolla kasvaa mm. vaivero ja viiltosara.

KOHDE 3 Puutarhaoppilaitos

Oulun seudun ammattiopiston, eli Puutarhaoppilaitoksen pihapiiristä on löytynyt ELY-keskuksen Hertta-tietokannan mukaan vuonna 2000 nykyisin silmälläpidettävä NT (ei varsinaisesti uhanalainen) **sammakonleinikki** *Ranunculus reptabundus* (Rassi ym. 2010). Kasvi on aiemman uhanalaisuusluokituksen mukaan ollut vaarantunut VU, eli uhanalainen (Rassi ym. 2000).

Laji viihtyy mm. kausikosteissa ojissa ja lajin uhkana ovatkin mm. vesien säännöstely ja esim. salaojitus (Rassi ym. 2010). Muita lajin kasvupaikkoja ovat mm. jokirannat ja allikot (Hämet-Ahti ym. 1998).

Ketolanperän–Pirilän kaava-alueilta ei sammakonleinikkiä löytynyt 28.6.2013 eikä 7.9.2013. Laji kukkii pitkälle syksyyn ja on suhteellisen helposti havaittavissa. Kyseinen oja, josta laji on aiemmin löytynyt, oli syyskuussa kuivunut ja luultavasti laji on paikalta hävinnyt.

Kuva 3. Puutarhaoppilaitoksen pihapiirin lounaisosaa. Silmälläpidettävä sammakonleinikki kasvaa pihapiirin pohjoisemmassa osassa.

Muita arvokkaita elinympäristöjä KOHDE 4 Pirilä, Kiiesmetsä

Kirkonseudun-Pirilän-Savikorven kaava-alueella Pirilässä on luonnontilaisen kaltainen mustikkatyypin (MT) kangas, jolla on osittain vanhan metsän piirteitä.

Vanhat metsät eivät sisälly varsinaiseen metsä- tai luonnonsuojelulainsäädäntöön, vaan muihin arvokkaisiin elinympäristöihin, joiden suojelu voidaan toteuttaa maanomistajan päätöksellä. (Meriluoto ym. 2002)

Metsikkö on kuusivaltainen, mutta paikoin kasvaa mäntyä ja vähän koivua. Kuuset ovat halkaisijaltaan parhaimmillaan 40-50 cm ja männyt 30-40 cm. Pensaskerros puuttuu. Kenttäkerroksessa kasvaa mustikka, puolukka, oravanmarja, riidenlieko, metsätähti, vanamo ja paikoin ruohokanukka.

Pirilän metsäalueen läpi kulkee kevyen liikenteen väylä, sähkölinja ja polkuja. Alue on virkistyskäytössä ja pohjoisosan polun varrella on (ilmeisesti luvaton) nuotiopaikka. Virkistyskäyttö ei välttämättä uhkaa metsää, mutta paloturvallisuuteen olisi hyvä kiinnittää huomiota kyltein tai muilla keinoilla.

Kiiesmetsän alueelle on kunnan toimesta laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma asemakaavan toteuttamiseksi. Suunnitelma on vahvistettu Teknisessä lautakunnassa 24.10.2006. Kiiesmetsä on esitetty aluekohteena myös Kempeleen kulttuuriympäristöohjelmassa.

Kuva 4. Pirilän Kiiesmetsän kangasmetsässä on paikoin vanhan metsän piirteitä.

5. MUUT LAJIT

Luontoselvityksessä ei tarkasteltu EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) lajien esiintymistä osayleiskaavojen alueilla johtuen luontokartoituksen myöhäisestä ajankohdasta. Luontodirektiivin liitteen IV a lajit ovat tiukasti suojeltuja: niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan kielletty. Näitä lajeja ovat mm. liito-oravat. Hertta-tietokannan perusteella liito-oravia ei ole kaava-alueilta löytynyt.

Luontotyyppi- ja kasvillisuuskartoitusten yhteydessä ei osayleiskaava-alueilta kuitenkaan löytynyt liito-oravalle tyypillisiä elinympäristöjä. Liito-orava elää kuusivaltaisissa sekametsissä, joissa on lehtipuustoa (haapa, koivu, leppä) ja kolopuustoa (Hanski ym. 2001). Liito-oravat suosivat vanhoja metsiä. Liito-oravan levinneisyys Suomessa ulottuu etelärannikolta linjalle Oulu-Kuusamo (Hanski ym., 2001). Kempeleen korkeudella liito-orava elää levinneisyytensä ääri rajoilla. Paras ajankohta liito-oravainventointiin olisi keväällä lumien sullettua, ja maastotyöt tulee tehdä toukokuun loppuun mennessä (Sierla ym., 2004).

Myöskään linnustoselvityksiä ei osayleiskaava-alueilta tehty. Pesimälinnusto tulisi selvittää 1.5. ja 20.6. välisenä ajankohtana. Luontotyyppi- ja kasvillisuuskartoitukset alkoivat 28.6., joiden yhteydessä ei kuitenkaan löytynyt linnustollisesti erityisen arvokkaita elinympäristöjä.

Lähin linnustollisesti arvokas alue Kempeleenlahden ranta (Natura-alue FI1103000) sijaitsee 1,4 km:n päässä Kuivalanperän osayleiskaava-alueelta. Kempeleenlahden ranta kuuluu lisäksi valtakunnalliseen lintuvesiensuojeluohjelmaan. (Ks. kohta 6)

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA MAANKÄYTTÖSUOSITUKSET

Luontoselvityksen mukaan kartoitettavilla osayleiskaava-alueilla on metsälain kriteerit täytävistä suojeltavista luontotyypeistä kaksi kohdetta, rehevä lehtolaikku (kohde 1 Väärälänperä) ja vähäpuustoinen suo (kohde 2 Ristisuo). Alueilla ei ole luonnonsuojelulailla rauhoitettuja alueita tai kohteita.

Metsälain (sekä lisäksi luonnonsuojelulain ja vesilain) mukaisilla kohteilla ja alueilla on lain suoja, joka on huomioitava maankäytön suunnittelussa. Muut arvokkaat elinympäristöt, kuten Pirilän Kiiesmetsä (kohde 4) suositellaan säilytettäväksi.

Silmälläpidettävän sammakonleikin kasvupaikka Puutarhaoppilaitoksen pihapiirissä (kohde 3) suositellaan säästettäväksi. Laji on todennäköisesti hävinnyt, mutta voi säilyä maaperän siemenpankissa pitkiäkin aikoja.

Natura-alue Kempeleenlahden ranta sijaitsee noin 1,4 km:n päässä suunnittelualueen rajalta Kuivalanperältä luoteeseen. Pitkästä etäisyydestä johtuen Kempeleen taajaman osayleiskaava ei vaikuta haitallisesti Natura-alueen tai luonnonsuojelualueen luontoarvoihin.

Luontoselvityksen laatinut konsultti: kasvillisuus, luontotyypit ja elinympäristöt

AIRIX Ympäristö Oy

FM, AMK Luontokartoittaja Heini Lies-Niittymäki

puhelin: 010 2414 466

osoite: Uudenmaankatu 19 A, PL 669, 20701 Turku

sähköposti: etunimi.sukunimi@fmcgroup.fi

Turussa 16.10.2013
tarkennus 4.11.2013

- selvitysalueen pinta-ala ja rajaus karttaliitteellä 2,
- tieto Kiiesmetsän hoitosuunnitelmasta

AIRIX Ympäristö Oy

Heini Lies-Niittymäki
FM, Luontokartoittaja AMK

Heikki Armio
Aluejohtaja, Länsi-Suomi

7. LÄHTEET

Hanski, I., Henttonen, H., Liukko, U.-M., Meriluoto M. & Mäkelä A., 2001. Liito-oravan (*Pteromys volans*) biologia ja suojelu Suomessa. Suomen ympäristö 459, Luonto ja luonnonvarat, 130 s.

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.), 1998. Retkeilykasvio 4. painos, Luonnontieteellinen Keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki. 656 s.

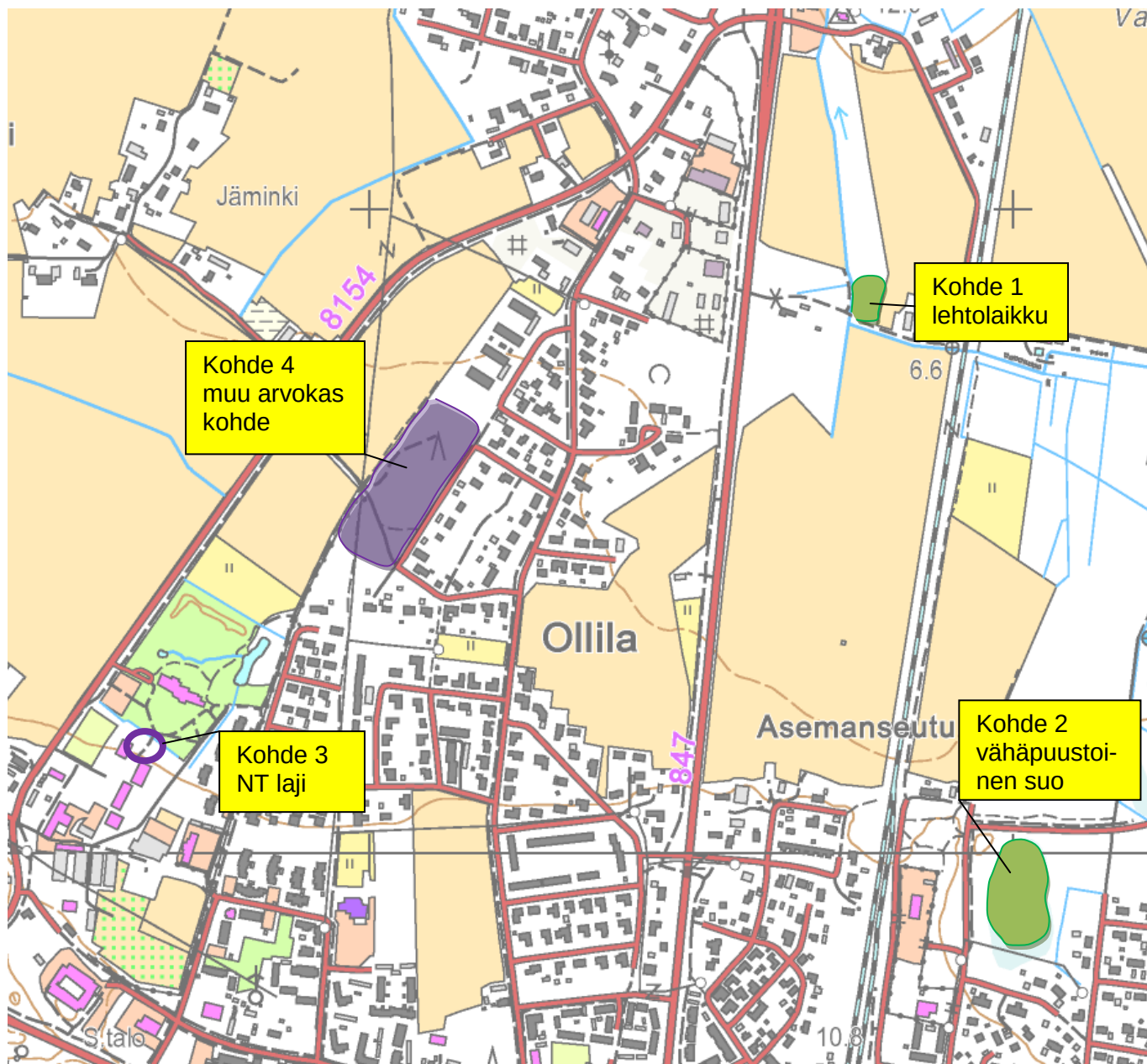
Meriluoto, M., Soininen, T., 2002. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt, Metsätalouden Kehittämiskeskus Tapio. Hämeenlinna. 192 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.

Rassi, P., Alanen A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M., 2004. Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö 742, Luonto ja luonnonvarat, s. 114

Liitekartta 1

Liitekartta 1

Arvokkaat elinympäristöt ja kohteet (raportin sivut 2-5)

Kohteet 1 ja 2 ovat metsälakikohteita
Metsälain kohteilla on lain suoja, joka on huomioitava maankäytön suunnittelussa.

Kohteet 3 ja 4 suositellaan säilytettäväksi

Liitekartta 2

Kirkonseudun-Pirilän-Savikorven, Hakamaan-Ristisuon-Väärälänperän, sekä Kuivalanperän osa-alueet, joihin luontoselvitys kohdistuu on rajattu valkoisella. Osayleiskaavan suunnittelualue on rajattu mustalla.

